

1. Bắt con lươn ở suối Dak Huck

Năm xuất bản: 2005, 1057 trang

Khổ: 16x24cm

Sử thi “Bắt con lươn ở suối Dak Huck” gồm 12200 câu song ngữ Mơ Nông- Việt được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Sử thi kể về bon Tiăng là một bon làng giàu có, có rất nhiều anh hùng. Bon Tiăng thường mời khách các nơi đến ăn uống. Một lần Tiăng tập hợp dân làng hỏi ý kiến về việc đi bắt con lươn khổng lồ Klong, ba ba Klong Trau. Tiăng tập hợp mọi người trong bon và rủ thêm những người dũng sĩ như: Ndu con Duih, Yang con Nglaih, Ndu, Yang con Kông,đến trợ giúp. Họ cầu khẩn thần linh trước khi đi, thần Lê, Mai con Jri là hai nữ thần nghe tiếng đến giúp.

Đoàn đến bên vực nước, Tiăng cùng các bạn làm lễ cúng các thần và giao cho Lê xuống vực nước bắt ba ba và lươn khổng lồ. Lê rủ thêm Ndu, Yang con Kông cùng đi. Ndu thổi ngải khiến lươn và ba ba nằm yên (câu 6898-6891). Họ kéo về bon làng, ăn uống và nghỉ ngơi, đến khuya mang chiêng ra đánh.

Hai chị em Jranh con Nghe và Jrai con Nghe ở bon bên cạnh, nửa đêm nghe tiếng chiêng thức giấc, cảm thấy khó chịu và ghen ghét với sự giàu có hùng mạnh của bon Tiăng (câu 8054-8059). Họ bay đến bon Tiăng lấy bùa ngải khẩn thần làm cho mọi người ngủ mê rồi vào bắt hòm 8 vị anh hùng (Lê, Kông, Yong, Yang, Bốp, Bêk, Klôp, Nhông) mang về.

Nhóm thần Lê, Mai đi cứu hòm của tám vị anh hùng. Các thần lên vào lấy hết chế nhốt hòm người mang về; giao cho thần Ting, thần Mbong thổi hòm 8 vị anh hùng sống lại.

Tiăng và đoàn người anh hùng đi đến bon con Nghe báo thù. Hai bên đánh nhau, trận chiến đấu diễn ra quyết liệt, đám người bon con Nghe thua chạy. Bon Tiăng đốt sạch bon Nghe để chúng biết sợ chừa thói xấu. Cả đoàn bon Tiăng ra về trong chiến thắng.

2. Bing con Măch xin làm vợ Yang.

Tiăng lấy lại chế Rlung chim phượng hoàng ở Bon Kla.

Năm xuất bản: 2006, 730 trang

Khổ: 16x24cm

Cuốn sách gồm hai tác phẩm: “Bing con Măch xin làm vợ Yang” và “Tiăng lấy ché Rlung chim phượng hoàng ở bon Kla”.

A. Sử thi *Bing con Măch xin làm vợ Yang* gồm 3717 câu song ngữ Mơ Nông - Việt được dịch sang tiếng Việt dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung:

Yong con Ting và Yang con Rung giàu có muốn cưới vợ hai, vợ ba về để giúp đỡ việc nhà. Thần Lêt, Mai thổi ngải làm cho Bing, Jông nằm mơ thấy Yong, Yang hỏi hai cô làm vợ.

Bing, Jông nhờ hai anh đi cướp Yong, Yang về làm chồng, khi hai anh không chịu Bing, Jông tự đi và dẫn theo hai em Kuơ và Kuah đến bon Tiăng nhờ

Tiăng, Tang giúp họ cưới chồng là Yong, Yang. Đám cưới được diễn ra linh đình.

Thần Lêt, Mai vốn không thích cuộc sống yên bình nên làm ngải để gây chuyện cho họ đánh nhau. Lêt, Mai sai ngải bay đến bon Tông, Siăng con Briăng, Bư, Bui con Klang khiến Tông cướp chị Bing con Lông, Siăng cướp Jông con Măng, Bư cướp em Kuah con Măch, Bui cướp em Kuơ con Măch.

Bon Tiăng lên đường đi cứu mấy chị em Bing con Lông, Jông con Măng, Kuah, Kuơ. Cuộc chiến đấu diễn ra dữ dội, ác liệt. Cuối cùng nhờ sự giúp đỡ của thần Lêt, Mai, bon Tiăng thắng trận.

B. Sử thi *Tiăng lấy lại ché Rlung chim phượng hoàng ở bon Kla* gồm 4074 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Tác phẩm kể về việc đi tìm lại ché *rlung* thần của Tiăng.

Tiăng được coi là người đầu tiên được sinh ra cùng với đất trời, trải qua nhiều kiếp đầu thai, mỗi kiếp đầu thai Tiăng được thần ban cho một vật thiêng, một trong số đó là chiếc ché *rlung* thần, có khả năng biến hoá thành chim phượng hoàng mà Tiăng đã được ban cho khi đầu thai vào bụng mẹ hổ và đã bỏ lại ở bon mẹ hổ. Giờ Tiăng cần phải đi lấy về để làm cho bon làng giàu có hơn.

Tiăng cúng các thần bảo trợ bon mình rồi cùng em mình là Tang lên đường. Tại bon Kla, Tiăng đã ngỏ ý xin lại cái ché thần nhưng Ndu và Yang từ chối. Tiăng khẩn ngải nhập vào bon con Kla cho họ ngủ say tìm lấy ché thần mang về.

Ndu con Kla tập hợp các anh hùng của bon con Kla đi đánh Tiăng, Tang đoạt lại ché thần. Tám người anh của bon Kla (gồm Ndu, Yang, Ting, Mbong, Tung, Lon, The, Song) và sáu vị thần (bốn anh em thần Bing, Jông, Yong, Kong con Unh và hai thần sông Rmut là thần Tung, thần Kêng) được thỉnh tới giúp đỡ. Trận đánh diễn ra quyết liệt. Cuối cùng Tiăng được cậu Yui và Srại

giúp sức nên bon Kla thua trận. Bon Tiăng thắng trận trở về, Tiăng đưa ché thần cho mẹ Rong rồi tổ chức đâm trâu tế thần và tiệc tùng linh đình.

3. Con đĩa nuốt bon Tiăng

Năm xuất bản: 2005, 1083 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 12768 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Đây là một tác phẩm thơ ca tự sự trường thiên miêu tả những chiến tích anh hùng của dân tộc Mơ Nông trong quá trình hình thành và phát triển của nó. Tác phẩm sử thi *Con đĩa nuốt bon Tiăng* chia làm bốn phần:

Phần I (Từ câu 1 đến câu 2575): Tả cảnh bon Tiăng là một bon làng giàu mạnh với những người anh hùng tiếng tăm lừng lẫy, những người con gái xinh đẹp, cả bon làng đang sống trong cảnh yên bình và hạnh phúc.

Ở bon làng khác, Bung con Lu - chị bà con của Tiăng nằm mơ thấy Tiăng và Tang. Anh Sung con Klang chồng chị theo ý vợ đi thăm Tiăng, Tang. Phần I kết thúc trong cảnh ồn ào náo nhiệt của bon Tiăng quanh những ché rượu quý.

Phần II (Từ câu 2576 đến câu 5229): Bon Tiăng mừng Bung, Sung đến thăm uống rượu đánh chiêng nhưng không mời Thần Lết, Mai; thần tức giận rủ nhau ăn cắp ngải của thần anh Ting con Jri để hại bon Tiăng. Hai thần đến bon Ndu dùng ngải khiến anh em Bing, Mbong con Glu đi cướp Bing, Djăn làm vợ. Cả đoàn cưới trên lưng mẹ đĩa Glu đi nuốt sạch bon Tiăng. Anh em nhà Glu thắng trận trở về.

Phần III (Từ câu 5230 đến câu 11418) Mbong quay trở lại bon làng. Chàng phun ngải, đập bả cho cha, gạ hôn Tiăng từ Phan (âm phủ) trở về. Tiăng sống lại và bẻ ngải cầu cho bon làng dựng lại như cũ. Tiăng dẫn đầu đoàn người đi cứu dân làng. Họ đánh nhau, đoàn con Glu chạy thoát và lại đến cầu xin mẹ đĩa giúp đỡ. Cuộc chiến kéo dài tám ngày đêm. Mẹ đĩa Glu bị bon Tiăng giết chết, đoàn con Glu thua trận. Đoàn bon Tiăng vui mừng thắng lợi trở về nhà.

Phần IV (từ câu 11419 đến câu 12765) Tất cả kéo về bon làng Tiăng làm lễ hội mừng chiến thắng. Bon Tiăng trở lại cảnh thanh bình sung túc như xưa.

4. Con điều lá cướp Bing con Jri (Hai quyển)

Năm xuất bản: 2009, 2421 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 29426 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ từ 7 đến 10 chữ.

Nội dung: Kể về cuộc chiến tranh giữa bon Tiăng với bon Ting con Jri. Lêng, Kong cướp nàng Bing, Jông về làm vợ.

Mở đầu sử thi giới thiệu bon làng Tiăng, là một bon làng giàu có. Một hôm Yang con Dum đến nhà Tiăng con Rong rủ Tiăng đến vùng Pur, Srai kiếm muối ăn. Trong tiệc rượu Tiăng khuyên Lêng con Dum, Kong con Brah lấy vợ .

Yang, Lêng, Klôp, Kong...lên đường đến bon nàng Bing con Jri .Theo phát kiến của thần Lê, thần và người cùng làm con điều lá để bay qua biển. Làm xong các thần ngồi trên điều bay đến bon làng Ting con Jri. Trong lúc Ting, Mbon đang mãi túm bắt điều thì Lê, Mai đánh ngã hai người này và bắt cóc các nàng Bing, Jông.

Đoàn phe bon Ting con Jri và các thần trợ giúp đi đến bon Tiăng con Rong. Cuộc chiến giữa hai bên diễn ra. Lêng, Kong, Yong, Yang...bị phe Ting con Jri bắt. Thần Lê, Mai cứu Lêng, Kong chạy thoát. Phe Ting con Jri tiếp tục truy đuổi những người bon Tiăng con Rong. Hai bên tiếp tục đánh nhau dữ dội. Nhờ sự trợ giúp của các đồng minh, cuối cùng bon Tiăng con Rong cũng thắng trận, nàng Bing làm vợ Lêng, nàng Jông làm vợ Kong.

5. Con hổ cắn mẹ Rong (Hai quyển)

Năm xuất bản: 2006, 1595 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm “Con hổ cắn mẹ Rong” gồm 19040 câu song ngữ Mơ Nông- Việt, được dịch dưới dạng thơ từ 7 đến 10 chữ.

Nội dung:

Từ câu 1 đến câu 5085: Giới thiệu về bon Tiăng và những nhân vật, những người anh hùng trong bon. Chị em Dum và Brah đến thăm và rủ mẹ Rong đi lấy lại bộ chiêng cúng thần ngày xưa. Mẹ Rong cùng Tiăng, Tang con Rong; Yong, Kong con Brah; Lêng, Yang con Dum đến bon Ting con Dôk lấy được bộ chiêng đem về.

Từ câu 5086 đến câu 10622: Tiăng tập hợp dân làng mở tiệc ăn mừng, làm lễ cúng chiêng, uống rượu với nhau. Họ lấy bộ chiêng vừa đem về ra đánh, tiếng chiêng vang đến hai vị thần chiêng cũ là Krong, Dong khiến họ tức giận (câu 6626-6632), họ đem tiếng chiêng đến cho các thần khác nghe thấy. Hai vị thần Lê, Mai con Jri vốn là thần bảo trợ cho bon Tiăng cũng cảm thấy tự ái vì

không được mời uống rượu. Họ vô cùng tức giận và tìm cách hãm hại bon Tiăng. Lết, Mai thổi ngải vào Rôch, Rông khiến họ nhớ lại mối thù với bon Tiăng xưa kia, họ quyết định đi bắt mẹ Rong. Rôch, Rông biến thành cọp xông ra vồ lấy mẹ Rong (câu 10160-10259). Lêng dẫn theo mấy người anh hùng đuổi theo nhưng không đánh lại được hai con cọp lớn. Lêng về và tập hợp dân làng, báo tin cho bạn bè ở các nơi đến giúp.

Từ dòng 10622 đến hết: Bon Tiăng đi cứu mẹ Rong đánh bại Bon Rôch, Rông con Briăng. Đoàn quân trở về làm lễ cúng tạ ơn các vị thần linh và uống mừng chiến công cứu thoát mẹ Rong cũng như đánh thắng kẻ thù.

6. Cướp Bung con Klêt (Hai quyển)

Năm xuất bản: 2007, 1676 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm *Cướp Bung con Klêt* được nghệ nhân Điều Kâu dịch sang tiếng Việt dưới dạng thơ 7 chữ gồm 20250 câu.

Nội dung: Lêng con Rung là chàng trai Mơ Nông ngay từ khi mới một nắng tuổi “đã chém chân dê”, lớn lên nói chuyện đã như “lửa cháy rừng”, giận mẹ thì vùng vằng “lội suối Dak Du”, rượu không ngon là “đập vỡ chén”...đến nỗi không ai “dám đụng lỗ rốn Lêng”, rất ngại khi lại gần. Đến tuổi ra ở riêng, cha mẹ bắt phải cưới con cậu con bác theo lệ tục nhưng cả Bing con Phuh lẫn Bing con Jai đều bị Lêng chê. Lêng quyết định tự đi tìm vợ bất chấp lời can ngăn. Được các anh Kong, Yang, Yong, thần Lết, thần Mai trợ giúp. Lêng càng có thêm sức mạnh, thậm chí có phần quá tự tin, chủ quan và đã coi việc cướp vợ người “như cướp đuôi cá”.

Lêng đi cướp Bung con Klêt, cô gái nức tiếng xinh đẹp và đảm đang nhất ở bon Ndu con Klêt.

Những người trong bon Ndu con Klêt đi truy tìm thủ phạm cướp người đẹp. Lêng và các cộng sự đã trở đủ tài biến hoá để đối phó, cuối cùng vẫn phải xuất đầu lộ diện. Khi hai bên đã đối mặt, một bên nhất quyết đòi lại người ruột thịt bị mất tích, một bên thì khăng khăng chối cãi. Hai bên đã xảy ra những trận đánh quyết liệt. Lêng con Rung liên tiếp bị thua nhưng cuối cùng chàng vẫn đạt được nguyện vọng đó là cướp được Bung con Klêt về làm vợ trong tiếng chúc của buôn trên làng dưới.

7. Cướp chăn Lêng của Jrêng, Lêng con Ôt

Năm xuất bản: 2005, 751trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 8575 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Chủ đề chính của tác phẩm *Cướp chặn Lêng của Jrêng, Lêng con Ôt* của anh em nhà Yang con Rong thực chất là cuộc chiến tranh giữa hai bon, giữa hai gia đình, dòng họ. Một bên là các anh em của mẹ Rong cha Bông, họ gồm có anh Tiăng là con cả và các em Yang, Yong là con bà Dum (em của mẹ Rong), Yong, Kong là con bà Brah (em của mẹ Rong). Yang có vợ là Kông và Bing. Cha mẹ Rong, Bông của họ mới sinh thêm được em Dôi, em út. Còn đối phương là các anh em nhà Jrêng, Lêng con Ôt; có Lêng, Jrêng, Ting, Mbong con Ôt và hai em gái Bing, Jong sinh sống ở một bon Mơ Nông khác. Cả hai bon đều là những bon hùng mạnh, sung túc, giàu có của vùng Mơ Nông. Nhưng vì quyền lợi của gia đình dòng họ, vì việc cúng hồn em Dôi, một nghi lễ hết sức quan trọng trong vòng đời người Mơ Nông mà anh em nhà Yang con Bông đã tìm đến tận bon Jrêng, Lêng con Ôt để tìm cách mượn chặn Lêng rồi cướp chặn gây ra trận chiến giữa hai bên. Cuộc chiến kéo dài dưới sự giúp đỡ của các thần hộ mệnh của hai bên, cuối cùng anh em nhà Yang con Rong đã chiến thắng, đem được chặn Lêng về cúng hồn cho em Dôi hết khóc.

8. Cướp chiêng cổ Bon Tiăng

Năm xuất bản: 2004, 1159 trang

Khổ: 16x24cm

Sử thi “Cướp chiêng cổ bon Tiăng” gồm 12983 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Kể về cuộc chiến tranh giữa những người bon Tiăng (có Tiăng con Rong, Tang con Rong, Yang con Rung, Lêng con Rung, Yong con Ting, Mbong con Tiăng, Ndu con Kông, Yang con Kông, Yong con Bong, Kong con Bong....) để lấy lại chiêng cổ và giải cứu 4 người phụ nữ đã bị những người bon của Ndu con Srât (Yang con Srăng, Ting con Srât, Mbong con Srăng) cướp đi.

Mở đầu tác phẩm giới thiệu về bon Tiăng là một bon giàu có, đông vui, Tiăng là con của mẹ Rong, bố Bông, Tang là em Tiăng. Bon Ndu con Kông, Yang con Kông cũng giàu có. Một đêm Yang con Kông nằm mơ thấy Lêng con Rung, Kong con Ting ở bon Tiăng đến. Khi tỉnh giấc Yang lo sợ, cho rằng các em Lêng, Kong gặp điều chẳng lành nên hôm sau rủ một số người đi thăm.

Cả bon cùng ăn uống vui vẻ, lúc say Yang con Rung nói với Tiăng mang chiêng cổ ra đánh. Chiêng cổ tổ tiên để lại không thể tùy tiện mang ra đánh, can ngăn không được, Tiăng đành sai con trai là Mbong lấy chiêng ra đánh. Tiếng chiêng vang xa bay tới nhiều bon và đến bon của Ting con Srât, Mbong con Srăng. Hôm sau Ndu con Srât, Yang con Srăng, Ting con Srât, Mbong con Srăng kéo đi cướp chiêng. Họ dùng bùa ngải làm cho những người bon Tiăng ngủ mê mết, rồi xông vào cướp chiêng quý, cướp đi bốn người phụ nữ đã có chồng là: Bing, Jông, Kông, Glong. Mọi người bon Tiăng kéo đi trả thù giải cứu những người phụ nữ bon mình. Bên Lêng được sự giúp sức của những người cùng dòng họ ở bon Ting con Bong, Mbong con Bong là Yong con Bong, Kong con Bong cùng sự ủng hộ của các nữ thần Bing con Unh, Jong con Unh, Yong và Kong con Bong đã đánh bại đối phương.

Đoàn người chiến thắng của Lêng, Yang trở về. Họ lấy ngải thần giải mê cho Kông, Glong, Bing, Jông sống lại. Lêng giao lại chiêng cổ cho Tiăng và Tang. Mọi người cùng uống vui vẻ, tạ ơn thần linh.

9. Đẻ Lêng (Hai quyển)

Năm xuất bản: 2006, 1967 trang

Khô: 16x24cm

Tác phẩm Đẻ Lêng gồm 23750 câu song ngữ Mơ Nông- Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung:

Từ câu 1 đến câu 7950: Giới thiệu bon Tiăng, việc Lêng đầu thai vào mẹ Kông, mẹ Dum; việc Yang tìm Lêng không thấy.

Từ câu 7951 đến câu 13115: Lêng lấy được hoa bạc, hoa đồng.

Từ câu 13116 đến câu 21132: Miêu tả cuộc chiến giành lại hoa bạc, hoa đồng.

Từ câu 21133 đến câu 23750: Đám cưới của Lêng và Bing.

10. Kể gia phả sử thi – Ot Ndrong

Năm xuất bản: 2006, 616 trang

Khô: 16x24cm

Tác phẩm gồm 6851 câu song ngữ Mơ Nông- Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: *Kể gia phả sử thi – Ot ndrong* kể về nhân vật Tiăng, bon làng Tiăng trong mối quan hệ (thông qua các sự kiện, biến cố) với các bon làng khác, nội dung được chia làm bốn phần chính:

Phần 1 (Từ câu 1 đến câu 1055): Kể tên các con cháu dòng mẹ Chau được thể hiện bằng sơ đồ hóa. Con bà Chau gồm có: Bà Gut, bà Đăk, ông Tiăng Rkhê, Bà Broi, Brai, Srai, Jri...

Phần 2 (Từ câu 1056 đến câu 4351): Lai lịch của Tiăng

Từ quả trứng được Biôn, Biăn đem về ấp “sáng nở ra Tiăng, chiều nở ra Klang, sáng hôm sau nở con sau Dăm Nhông”. Tiăng đầu thai vào mẹ Rsang bỏ đi để lại gươm đao dao, Tiăng đầu thai vào mẹ Mãnh bỏ đi để lại nrut drut un, Tiăng đầu thai vào mẹ Rsan, bỏ đi để lại cái móc sắt....qua nhiều lần đầu thai cuối cùng Tiăng đầu thai vào mẹ Rong, mang tên là Tiăng con Rong.

Tiăng đã đầu thai vào các “mẹ” ở cả ba tầng của vũ trụ. Trong cuộc hành trình “xuyên vũ trụ” này, Tiăng khao khát và hành động tới cùng để thực hiện mong muốn của mình: giàu sang và danh tiếng. Tiăng có công lớn truyền dạy tri thức tự nhiên (sản xuất nương rẫy) và xã hội (gia phả, luật tục) cho cộng đồng. Các thế hệ người Mơ Nông đều mong muốn được mọi người nể phục như Tiăng.

Phần 3 (Từ câu 4352 đến câu 4893): Giới thiệu lai lịch các nhân vật tiêu biểu của bon Tiăng như: Yong con Si, Yang con Sân. Mbong con Tiăng. Bong con Rong. Leng con Dum. Ndu con Bung.

Phần 4 (Từ câu 4894 đến câu 6851): Các trận đánh nhau của bon Tiăng.

Kể gia phả sử thi- ot ndrong miêu tả gần 100 trận đánh nhau trong gần 2000 câu. Mỗi trận đánh được nêu đầy đủ về nguyên nhân, diễn biến, kết quả. Có thể coi đây là bản tóm tắt những sự kiện, biến cố của bon Tiăng, qua đó thấy được bóng dáng lịch sử của tộc người Mơ Nông.

11. Kră, Năng cướp Bing, Kông con Lông

Năm xuất bản: 2005, 802 trang

Khổ: 16x24cm

Sử thi Kră, Năng cướp Bing con Lông gồm 9300 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Kể về hai chàng Kră và Năng cướp hai cô gái Bing và Kông, xung đột giữa bon Tiăng và bon Kră, Năng. Cốt truyện của thiên sử này xoay

quanh một trục chính: một bên cướp hai cô gái đẹp và một bên chiến đấu để giành lại hai cô gái đẹp đó.

Nguồn gốc của xung đột như sau: Ndu và Tiăng là hai người anh em, họ hàng lâu ngày gặp nhau. Tiăng mời bà con dân làng đến uống rượu mừng Ndu. Trong khi uống rượu, Tiăng cho đánh chiêng, tiếng chiêng vang xa và đến tai thần Lết, thần Mai là hai nữ thần bảo vệ cho bon Tăng. Thần Lết, thần Mai rất tức giận vì bon Tiăng uống rượu mà không mời thần, thần bèn nghĩ cách trừng phạt bon Tiăng. Hai nữ thần dùng cách “thối ngải” khiến cho Kră và Năng đi cướp bon Tiăng, cướp hai cô gái đẹp là Bing và Kông. Lết, Mai ra lệnh cho thần ngải Vah và Vanh bay đến bon Kră, Năng con Sre. Kră và Năng bị trúng ngải họ lập tức buồn ngủ. Hai người có một giấc mơ kỳ lạ, có hai cô gái cực kỳ xinh đẹp hiện ra trong giấc mơ của họ, cô gái là Bing con Lông vợ Yang con Rung và Kông con Ting. Hai cô kể rằng đang ở trong một hoàn cảnh rất đáng thương: bị Yang đánh đuổi, phụ bạc. Kră, Năng tin chuyện hai cô gái kể và bảo nếu thực sự bị Yang bỏ rơi thì hai chàng sẽ lấy họ làm vợ. Thức dậy, Kră và Năng nhận ra mình nằm mơ. Cuối cùng, hai người cùng thần Lết, Mai bàn kế đi cướp Bing và Kông. Hành động chiến tranh giữa hai bon bắt đầu.

Đoàn người bon Tiăng tiến về bon Kră ở hướng bắc. Họ gặp Kră, Năng tại gốc cây đa, những người bon Tiăng trong đó có anh hùng Lêng; Mbong bắt đầu những trận đánh hết sức ác liệt với Kră, Năng và kéo dài nhiều tháng ròng. Cuối cùng Kră, Năng đã thắng lợi trở về và dùng ngải khiến Bing và Kông phải làm vợ họ.

Còn Lêng và Mbong bị bỏ vào quan tài đá trôi theo sông, đến bon của hai nữ thần Bing con Vach và Jong con Vach thì được phát hiện và được cứu sống. Sau khi nghe chuyện họ giúp Lêng và Mbong đi đánh bon Kră, Năng cứu mọi người. Một trận đánh quyết liệt lại nổ ra giữa anh em Kră, Năng con Sre và người bon Tiăng. Bon Tiăng có thần Ting con Jri giúp sức giải cứu Bing, Kông. Đoàn quân thắng trận bay trở về trên những chiếc áo lông chim. Bon Tiăng tiếp tục cuộc vui, uống rượu, làm lễ đâm trâu.

12. Lấy ché con ó của Tiăng

Xuất bản năm 2006, 1272 trang

Khô: 16x24cm

Sử thi gồm 14819 câu song ngữ Mơ Nông-Việt, được dịch dưới dạng thơ từ 7 đến 10 chữ.

Nội dung: Cuộc chiến giữa đoàn người bon Ndu con Plu bắt Bêh, Bôp, Klông, Nhông (bon Tiăng) trên đường lấy lại ché thần về. Và cuộc chiến giữa đoàn người bon Tiăng (Lêng, Yang, Mbong,...) cứu người, giành lại ché thần và tiêu diệt bọn Ndu con Plu. Một hành trình đầy gian nan với những trận giao tranh quyết liệt để đoạt lại ché thần, củng cố sức mạnh của bon và của người anh hùng dân tộc Mơ Nông là nội dung cơ bản nhất của sử thi ***Lấy ché con ó của Tiăng***.

Mở đầu sử thi tả về sự giàu có, trù phú và quang cảnh sinh hoạt của người dân bon Tiăng. Cùng với sự giàu có đó sự hùng mạnh của bon Tiăng được kể đến bằng những người anh hùng vang danh khắp nơi, đó là Tiăng, Tang, Yong, Yang, Lêng, Mbong....Cùng với những người anh hùng này, phụ nữ bon Tiăng cũng rất xinh đẹp và khéo léo như Bing, Jông. Cuộc sống gắn bó và thân thiết với bon và với những sinh hoạt thường ngày đã là bối cảnh quan trọng cho giấc mơ của Tiăng, Tiăng mơ anh Khuă, Đong đến thăm và mang ché *rlung* đến trả lại cho mình. Khi tỉnh dậy, Tiăng ám ảnh bởi ché thần rồi tập hợp những người tài giỏi trong bon kể lại giấc mơ và thể hiện quyết tâm đi lấy ché thần. Cả bon quyết định để bốn anh em Bêh, Bôp, Klôp, Nhông đi lấy lại ché thần. Khi đến bon Khuă, Đong; Nhông kể lại chuyện Tiăng muốn xin lại ché *rlung*. Khuă, Đong đồng ý và làm lễ cúng thần để xin phép đưa lại ché *rlung*.

Trong khi đó ở bon Ndu con Plu, Yang con Plâm tập hợp người giỏi trong bon để phục đánh Bêp, Bôp, Klôp, Nhông trên đường họ quay về. Bêp, Bôp, Klôp, Nhông bị bắt trời đưa về bon Ndu, ché *rlung* thần bị Ndu cướp được. Tiăng và Lêng tập hợp người tài giỏi trong bon mình và các bon khác lên đường giành lại ché *rlung*. Đoàn người của Lêng tiến vào bon Ndu giải cứu cho Bêp, Bôp, Klôp, Nhông và giết Lêng con Plu, Kong con Plâm cùng nhiều người khác. Thừa thắng họ đốt sạch bon Ndu con Plu, chỉ còn Ndu con Plu và Yang con Plâm còn sống sót biến thành ruồi muỗi bay theo gió.

Đoàn bon Tiăng thắng trận họ đưa Bêp, Bôp, Klôp, Nhông và mang ché *rlung* về bon mình. Cuộc sống bình yên trở lại với sự trù phú của bon Tiăng.

13. Lấy hoa bạc, hoa đồng

Năm xuất bản: 2005, 927tr.

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 10999 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Bon Tiăng là một bon làng giàu có và đông đúc, nhưng Tiăng vẫn không vui vì nhớ tiếc hoa bạc, hoa đồng. Đó vốn là vật mà Tiăng được

thần cho khi đầu thai vào bụng mẹ Phing. Nhưng Tiăng không thích tên Tiăng con Phing nên bỏ đi hoang khắp rừng rồi đầu thai vào bụng mẹ Rong. Hoa bạc, hoa đồng trở thành vật báu của anh em Kong, Yang con Phing. Lêng con Rung

và Kong con Ting nhận lời đi thay Tiăng để lấy lại hoa bạc hoa đồng.

Đoàn anh hùng do Lêng dẫn đầu đi đến bon Kong, Yang con Phing. Lêng lấy được hoa bạc, hoa đồng. Đoàn Kong, Yang con Phing đi tìm lấy lại hoa bạc, hoa đồng. Cuộc chiến nổ ra, hai bên xông vào đánh giáp lá cà. Anh em Kong, Yang thua trận. Lêng bẻ ngải khiến cho bon con Phing quên hoa bạc, hoa đồng, quên mối hận thù.

Đoàn anh hùng thắng trận trở về. Bon Tiăng hân hoan mừng thắng lợi bằng lễ hội rượu cần và đâm trâu.

14. Lêng nghịch đá thần của Yang

Năm xuất bản: 2004, 848 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm *Lêng nghịch đá thần của Yang* được phiên âm và dịch dưới dạng câu văn có vần điệu dài 10661 câu.

Nội dung: Tác phẩm kể lại câu chuyện về cậu bé Lêng tinh nghịch trở thành một anh hùng như thế nào.

Từ câu 1 đến câu 926: Lêng được mẹ Dum đẻ ra ở bon Tiăng mới vài ba tháng tuổi nhưng đã nổi tiếng là cậu bé tinh nghịch. Lêng lấy trộm đá thần của Yang để chơi, khiến Yang ốm nặng gần chết. Yang phải dùng sức mạnh để cướp lại, rồi cúng tạ lỗi thần linh mới thoát chết.

Từ câu 927 đến câu 1623: Sau khi bị Yang lấy lại đá thần cùng lời thách đố về việc đi cướp nàng Bing, Jông. Lêng bỏ bon Tiăng ra đi, lang thang trong rừng bị đói khát ngực ngã bên bờ vực sâu.

Từ câu 1625 đến câu 3740: Lêng được anh em thần Yung con Văch và Jrêng con Văch đến cứu sống. Khi biết được mục đích chuyến phiêu lưu mạo hiểm của Lêng, các thần biến Lêng từ đứa trẻ mới mấy tháng tuổi thành một người anh hùng không lồ với sức mạnh và các phép thuật biến hoá. Lêng lên đường đến bon Ting Mbong để đòi lấy nàng Bing và Jông con Jri.

Từ câu 3741 đến câu 5933: Lêng dùng thần ngải đến quyến rũ nàng Bing và Jông, khiến hai nàng quên người chồng tương lai là Ting con Lu.

Từ câu 5934 đến câu 7865. Mô tả quang cảnh bon làng của Ting con Lu và Mbong con Lu chuẩn bị đi đón dâu và tổ chức lễ cưới.

Từ câu 7866 đến câu 8583: Tả cảnh đón đoàn nhà trai đến đón dâu ở làng Ting con Jri và Mbong con Jri.

Từ câu 8584 đến câu 8775: Lêng con Rung bắt nàng Bing, Jong về bon Tiăng.

Từ câu 8776 đến câu 9973. Nhà trai và nhà gái tổ chức đoàn quân đuổi theo Lêng. Cuộc chiến đấu diễn ra quyết liệt giữa Lêng với anh em gia đình Ting, Mbong con Lu. Lêng được các vị thần giúp sức nên cuối cùng quân của Ting, Mbong con Lu đành phải tháo chạy quay về nhà.

Từ câu 9974 đến câu 10661: Lêng con Rung về bon Tiăng ăn mừng chiến thắng. Hai nàng Bing và Jong từ chỗ ghét Lêng đã cướp họ từ tay những người chồng, nay lại có cảm tình, lúc nào cũng quần quýt bên cạnh Lêng.

15. Lêng, Kong, Mbong lấy ché voi trắng

Năm xuất bản: 2005, 899 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 10524 câu song ngữ Mơ Nông-Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Tiăng là người anh hùng khai sáng của người Mơ Nông. Nhờ có Tiăng mà bon làng đông vui sầm uất. Tiăng đã nhiều tuổi nhưng còn đầy uy lực. Tiăng lại có những người anh em giỏi giang kỳ lạ, mỗi người một vẻ. Vào một đêm thanh bình, trong giấc ngủ Tiăng mơ thấy hai người anh em họ của mình là Song và Yang đến thăm có mang theo chiếc ché cúng hồn của Tiăng thuở nhỏ. Tiăng tỉnh dậy, lòng dạ bất yên,...rồi Tiăng tập họp những người anh em họ hàng của mình để bày tỏ nguyện vọng muốn đi tìm lại chiếc ché quý. Hai anh em Lêng và Kong cùng với Mbong là con trai của Tiăng được cử đi lấy lại chiếc ché. Sau nhiều ngày vất vả họ đã tìm đến được bon của Song và Yang, Krong và Long. Cuộc đấu trí và đấu tài được bắt đầu từ đây.

Lêng và Kong ngỏ lời muốn được xem chiếc ché voi trắng là vật cúng hồn của Tiăng nhưng họ đã bị Krong và Long từ chối. Vì sinh mệnh của Tiăng, Lêng tiếp tục nài xin được đánh đổi chiếc ché với bất kỳ giá nào nhưng vẫn không được Lêng đã nghĩ cách lấy trộm ché. Khi Krong mở tiệc rượu mừng anh em Lêng đến thăm. Nhân lúc mọi người uống đã say, Lêng ra lệnh cho thần gái Vah, Vảnh ra tay khiến cho tất cả anh em nhà Krong, Long đều ngủ say như chết. Sau khi tìm được chiếc ché quý, ba anh em họ lặng lẽ rời khỏi bon của Krong và Long. Họ dừng chân nghỉ lại ở gốc cây đa và quyết tâm đối mặt với anh em Krong, Long. Hai bên gặp nhau ở dưới gốc cây đa. Cuộc giao chiến quyết liệt nổ ra và kéo dài trong nhiều ngày đêm. Lêng, Kong,

Mbong được sự giúp sức của Ndu, Yang và các thần Lêt, Mai, Sâng, Krong đã đánh bại Krong, Long. Cuộc chiến kết thúc.

Lêng dẫn đầu đoàn người thắng trận trở về. Tiăng sung sướng vì lấy được ché cúng hồn mình. Dân làng mổ trâu, bung rượu, làm cơm thiết đãi Ndu, Yang. Gia đình Tiăng chém trâu làm lễ tế thần và mở tiệc rượu.

16. Lừa cây bạc, cây đồng

Năm xuất bản: 2006, 778 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 9030 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ từ 7 đến 10 chữ.

Nội dung: Bon Tiăng một bon giàu có, nổi tiếng có nhiều của cải nhất là có cây bạc, cây đồng. Là quê hương của hai cô gái xinh đẹp tên gọi là Kông con Ting và Glong con Ting. Khi mới được sinh ra, bà mẹ Lu và bà Klo đã đặt lễ vật xin cưới hai cô gái cho hai người con trai là Mbong và Liăng.

Nhưng khi đến tuổi trưởng thành, hai chàng trai Mbong và Liăng lại yêu hai cô gái tên Dê và Dom người cùng bon. Bà Lu và bà Klo cấm con trai quan hệ tình cảm với hai cô gái đó và buộc họ phải trở về lấy hai cô Kông và Glong.

Mbong và Liăng trốn nhà đi xuống vùng phía nam tìm các cô gái đẹp. Qua bon Ting, Mbong con Prăk, bon Tiăng con Băn, họ được nhiều người cho biết Kông và Glông là hai cô gái xinh đẹp, đảm đang, nếu lấy được hai cô sẽ giàu có. Được sự giúp đỡ của thần Ting, Mbong con Bêh, hai chàng trai có đủ của cải, lễ vật cần thiết kể cả cây bạc, cây đồng quý giá đến bon Tiăng hỏi vợ.

Thần Ting con Bêh, thần Mbong con Bêh không muốn mọi chuyện êm ả. Họ muốn thử thách những người anh hùng của hai bon bằng cách gây xung đột với hai người anh hùng của một bon khác. Họ thổi ngải làm cho Kră và Kho con Bông trong giấc mơ đã gặp hai cô gái Kông, Glong do thần Ting, thần Mbong biến vào. Hai chàng quyết tâm đi đến cướp hai nàng về làm vợ. Cuộc chiến tranh giữa hai bon nổ ra. Cuối cùng Kră, Kho cũng bắt cóc được Kông, Glong đồng thời lừa cây bạc, cây đồng theo.

Người bon Tiăng và hai chàng Mbong con Lu, Liăng con Klo lên đường truy tìm kẻ thù đã cướp hai cô gái. Cuộc chiến đấu quyết liệt đã diễn ra. Bon Tiăng chiến thắng, Kră và Kho con Bông bị thiêu đốt chết, Kông và Glong cùng cây bạc, cây đồng được đưa trở lại bon Tiăng. Bon Tiăng uống rượu, làm lễ tạ ơn các thần, ăn mừng chiến thắng. Mbong và Liăng lại ở rể bon Tiăng.

17. Rôch, Rông bắt hồn Lêng

Năm xuất bản: 2006, 619 trang

Khổ: 16x24cm

Sử thi *Rôch, Rông bắt hồn Lêng* do Điều Kâu phiên âm và dịch sang tiếng Việt dưới dạng thơ từ 7 đến 10 chữ, gồm 7000 câu.

Nội dung: Kể về việc tranh giành vị thế giữa bon Tiăng và bon Briăng. Câu chuyện bắt đầu từ việc Ndu con Bung, một người anh em cùng thị tộc với Tiăng, người cùng thờ chung bộ chiêng *yau* mà tổ tiên để lại, đã nảy sinh ý muốn bán bộ chiêng *yau* quý giá đó để đi lấy vàng, lấy bạc chia nhau. Ndu con Bung đến bon Tiăng trình bày ý định của mình và bị phản đối. Ndu bẻ ngãi ra khẩn làm cho Tiăng mụ mẫn và đồng ý bán chiêng.

Thần chiêng Krong và Dong nổi giận không bảo trợ bon Tiăng nữa mà sẽ bán bon Tiăng cho bon nào đó. Thần chiêng xúi bẩy bon Briăng đi đánh bon Tiăng, và giả dạng Tiăng nhập vào giấc mơ của các anh hùng bon Briăng là Rôch, Rông, Tông và Siăng, nhờ họ giúp đánh Lêng con Rung vì Ndu muốn bán chiêng *yau* nhưng bon Tiăng không muốn bán, Lêng lại chống lại Tiăng và muốn bán chiêng.

Tỉnh giấc Tông con Briăng nói với các anh hùng bon Briăng về việc đi bắt hồn Lêng giúp bon Tiăng. Đoàn quân của họ gồm 8 người: Tông, Siăng, Rôch, Rông, Lêng, Kong, Ngo, Nghe lên đường, họ dùng phép thuật bắt được trâu hồn Kong và chém chết trâu mang hồn Lêng.

Ở bon Tiăng, Lêng và Mbong con Rung đang ốm nặng và chết, hồn đi xuống bon Phan (âm phủ). Cả bon đi tìm đá đẽo quan tài cho Lêng và Mbong. Ra đến suối thì bị thần Bing và Jong con Trôk cho mưa dầm lũ. Yang và Yui bị nước cuốn trôi, Yang mắc vào đơm của bon Briăng, Yui bị trôi đến bon Yung và Jrêng. Yui được bốn thần Yung, Jrêng, Pê, Pênh cứu sống. Nghe Yui kể các thần đồng ý đi cứu Lêng và Mbong. Đến bon Briăng Yui đưa Yang trốn thoát.

Bon Briăng đi tìm Yang, giữa đường hai bên gặp nhau. Một trận đánh ác liệt xảy ra. Nhờ sự giúp đỡ của các thần cuối cùng Yang, Yui đã thắng. Họ cùng nhau trở về bon, rồi xuống bon Phan (âm phủ) để đưa Lêng và Mbong về. Bon Tiăng tổ chức chém trâu ăn uống linh đình, tạ ơn thần linh đã giúp đỡ họ. Tiếng chiêng *yau* của bon Tiăng lại vang tận trời xanh như là một lời khẳng định về sức sống bất diệt của bon làng này.

18. Sung, Trang con Mung thăm Tiăng

Năm xuất bản: 2007, 1487 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm “*Sung, Trang con Mung thăm Tiăng*” do Điều Kâu phiên âm và dịch sang tiếng Việt dưới dạng thơ từ 7 đến 10 chữ, gồm 16728 câu.

Nội dung: Sử thi *Sung, Trang con Mung thăm Tiăng* chủ yếu là đề tài về phong tục tập quán. Câu chuyện chủ yếu xoay quanh cuộc đi thăm Tiăng con Rong của Sung, Trang con Mung.

Sung, Trang mơ thấy Tiăng, Tang bon Tiăng đến thăm. Khi tỉnh giấc biết đó là mơ và thấy thương nhớ Tiăng con Rong nên rủ Ting, Song đi đến bon Tiăng con Rong. Họ cúng thần trước lúc dời bon làng mình để đi xa (câu 3797-3811).

Bon Tiăng mở tiệc mừng Sung, Trang con Mung và cầu khẩn mời các thần linh bảo vệ các bon làng. Sau tiệc rượu Tiăng, Tang, Bêh đi xuống bon Ndu, Yang con Đăch. Đoàn đi cùng Tiăng con Rong và những người bon Ndu, Yang con Đăch vừa uống rượu vừa kể gia phả cho nhau nghe và sai người mang chiêng cồng ra đánh.

Hôm sau Tiăng con Rong dẫn đoàn người lên đường trở về nhà, mang theo cá, gạo, váy áo, vải vóc và muối ăn do Ndu con Đăch kêu các em chuẩn bị cho Tiăng mang về. Khi họ đến núi Gung Jung thì bị người của bon Ndu, Yang con Ung chặn đánh để cướp muối ăn. Tiăng, Tang, Yong, Yang, Lêng, Kong bon Tiăng đánh trả quyết liệt. Cuối cùng phe bon Tiăng thắng trận, họ trở về bon làng, giết trâu, bưng rượu cúng cảm tạ thần linh. Sau đó, Bêh bon Tiăng con Rong chia muối cho Sung, Trang con Mung và cho voi chở về bon làng.

19. Thuộc cá ở hồ Bầu trời, Mặt trăng (Hai quyển)

Năm xuất bản: 2005, 2402 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 29397 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung:

Bon làng Tiăng đang đánh cồng chiêng, ăn uống vui vẻ thì Tiăng gọi mọi người lại đứng bên nhau. Yang, em Tiăng nói rằng trước đây Tiăng có nuôi rất nhiều cá, lươn, ba ba ở hồ Bầu Trời, Mặt Trăng. Yang nhờ Tiăng dẫn mọi người đến đó để đánh bắt.

Tiăng tập hợp dòng họ và đánh beng đồng, beng bạc báo tin cần sự giúp sức của mọi người. Nhiều người bon Tiăng cùng Rôch, Rông, Tông, Siăng, Bung, Sung cùng nhau đi đánh bắt ở hồ Bầu Trời, Mặt Trăng. Dọc đường đi

Tiăng rủ thêm nhiều người ở những bon làng khác cùng đi bắt thủy sản ở hồ Bầu Trời, Mặt Trăng.

Khi đến hồ Bầu Trời, Mặt Trăng, đoàn người do Tiăng dẫn đầu lấy vỏ cây dước độc ndrau đập nát thả xuống hồ thuốc cá. Đêm đến, họ đánh chiêng, cúng thần, uống rượu, rồi xuống hồ bắt cá, ếch, lươn, ba ba. Trời sáng, họ chuẩn bị trở về thì Bing, Jông, Jang con Briăng hiện đang trông giữ hồ nhìn thấy. Ba người này về báo với các anh Ndu, Yang con Briăng rằng Tiăng đã cho người đánh bắt cá. Ndu con Briăng gọi anh em đến bàn việc đánh Tiăng và nhờ mẹ là Briăng và cha là Klang đánh giúp. Briăng, Klang không giúp vì cá ở hồ Bầu Trời, hồ Mặt Trăng là do Tiăng nuôi từ nhỏ. Ndu, Yang phải thôi ngải khiến mẹ Briăng thay đổi ý và bay đi chặn đường đánh đoàn Tiăng.

Vợ Tiăng là Djăn, Dje cùng nhiều người khác bị Briăng nuốt vào bụng bay về bon của Ndu, Yang và khạc những người bị nuốt ra khỏi bụng. Ndu, Yang thôi ngải cho họ sống lại và định sẽ ăn thịt họ trong ngày lễ hội. Riêng Djăn, Dje; Ndu, Yang con Briăng thôi ngải cho hai nàng yêu mình.

Ndu, Yang con Briăng chưa kịp ăn thịt những người phe Tiăng thì Tiăng, Tang con Rong đã mượn cái móc sắt của Ndu con Srảnh móc vào cánh Briăng rơi xuống đất và chết; Ndu, Yang chạy đến cứu mẹ. Lúc đó Lêng con Rung thuộc bon Tiăng từ trên trời quăng chài đồng chụp kín mẹ con Briăng. Cuối cùng mẹ con Briăng bị phe Tiăng giết chết.

Sau khi thắng trận, bon làng Tiăng giết trâu, mở rượu làm lễ cúng để tạ ơn thần linh đã giúp mình thắng trận.

20. Tiăng cướp Djăn, Dje (Hai quyển)

Năm xuất bản: 2006, 2551 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 30974 câu song ngữ Mơ Nông - Việt được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Sử thi Ot Ndrong *Tiăng cướp Djăn, Dje* của người Mơ Nông nói về cuộc đời của Tiăng con Rong, một người giàu có, có sức mạnh phi thường và mang phong cách của người anh hùng. Do vậy danh tiếng của Tiăng đã truyền đi khắp nơi, khiến mọi người ngưỡng mộ và kính trọng. Tuy nhiên, cũng có những lực lượng đen tối thù ghét, tìm cách làm hại gia đình anh cũng như việc anh đi lấy vợ theo truyền thống “hôn nhân cướp phụ nữ”. Cuộc đời anh là một chuỗi những gian nan, vất vả, đau khổ, cũng như những cuộc chiến đấu và chiến thắng vinh quang. Nội dung tác phẩm chia thành các đoạn sau:

Từ câu 1 đến câu 610: Kể về bon Tiăng, nơi vợ chồng Tiăng con Rong và vợ Bing con Srập sinh sống. Biền cố xảy ra Bing bị chim Klang bắt mất.

Từ câu 611 đến câu 3382: Tiăng mất vợ rất đau buồn quyết đi tìm cứu vợ Bing. Giúp sức cùng Tiăng còn có Tang con Rong và các vị thần Lêt, Mai con T'ri...đi theo.

Từ câu 3383 đến 4647: Tiăng, Tang đến bon của mẹ Nar biểu tượng của mẹ mặt trời. Tiăng kể lại việc Bing bị chim Klang cướp đi mất tích, mẹ Nar cho Tiăng biết Bing đã bị Klang ăn thịt không bao giờ trở về nữa.

Từ câu 4648 đến câu 5839: Tiăng trở về qua rất nhiều bon làng đến vùng rừng bon Rôch, bon Rong...Trong tâm trạng cô đơn buồn bã Tiăng, Tang gặp Ngo, Nghe con Biăng và đã nảy ý muốn cùng lấy làm vợ. Họ hẹn nhau đến mùa tuốt lúa sẽ đến thăm nhà.

Từ câu 5840 đến câu 6141: Sau khi chia tay với Tiăng và Tang, Ngo và Nghe đem lòng thương nhớ; suy nghĩ mung lung Ngo, Nghe làm ngải để chài giữ Tiăng, Tang cho mình.

Từ câu 6142 đến câu 7685: Bị thôi thúc bởi những nhớ thương, mộng mị Tiăng, Tang từ giã gia đình cùng đoàn người mang lễ vật đi cưới Ngo, Nghe.

Từ câu 7686- 11891: Sau lễ cưới Tông, Siăng suy nghĩ về việc gả Ngo, Nghe đi rồi sẽ không có ai lo việc gia đình. Hai chàng nảy ra ý định cưới Djăn, Dje con Duih về làm vợ. Họ nhờ Tiăng, Tang đi hỏi vợ cho mình. Khi Tiăng gặp Djăn, Dje thì lại muốn họ là vợ mình. Tiăng, Tang đã thôi ngải khiến Djăn, Dje phải chịu đem lòng yêu thương họ.

Từ câu 11892 đến câu 13686: Djăn, Dje đưa ra điều kiện thách cưới đối với Tiăng, Tang.

Từ câu 13687 đến câu 25524: Mô tả cảnh Tiăng, Tang đi tìm lễ vật quý kiếm theo lời thách của Djăn, Dje.

Từ câu 26040 đến câu 28709: Tiăng, Tang cướp Djăn, Dje và cuộc chiến đấu của Tiăng, Tang với Tông, Siăng.

Từ câu 28709 đến câu 30974: Tiăng, Tang chiến thắng trở về bon tổ chức đám cưới với Djăn, Dje.

21. Tiăng giành lại bụi tre lồ ô

Năm xuất bản: 2007, 1172 trang

Khổ: 16x24cm

Sử thi “Tiăng giành lại bụi tre lồ ô” gồm 13930 câu song ngữ Mơ Nông-Việt, được dịch dưới dạng thơ từ 7 đến 10 chữ.

Nội dung: Tác phẩm kể lại câu chuyện Tiăng và những người anh em ở bon Tiăng đi lấy lại bụi tre lồ ô mọc trên lưng mẹ rùa ở bon Khur, Lo mà Tiăng đã trồng ở đó từ khi còn nhỏ. Toàn bộ câu chuyện xoay quanh việc đi giành lại bụi tre lồ ô.

Từ câu 1 đến câu 902: Kể về bon Tiăng là một bon giàu có trù phú, mẹ Rong sinh được 67 người con trai, nhưng trong đó Tiăng và Tang là giỏi giang và mạnh mẽ hơn cả. Ngoài Tiăng, bon Tiăng còn có nhiều chàng trai tài giỏi, như Bêh và Bốp, Klốp và Nhông, Lêng và Yang con mẹ Dum, Yong và Kong con mẹ Brah...Không chỉ có các chàng trai tài giỏi, dũng mãnh mà còn có các cô gái xinh đẹp, giỏi giang.

Từ câu 903 đến câu 5274: Tiăng nảy ra ý định đi giành lại bụi tre lồ ô ở bon Khur, Lo. Tiăng bàn với mọi người trong đó có Lêng, Yang, Yong, Kong, có cả thần Lê, Mai. Mọi người tán đồng và đều nhất trí lên đường giành lại bụi tre lồ ô. Đoàn đến bon Khur, Lo. Tiăng trình bày ý định lấy lại bụi tre lồ ô nhưng Khur, Lo không đồng ý. Tiăng nghĩ cách sẽ lấy trộm bụi tre lồ ô mang về.

Từ câu 5275 đến câu 13930: Cuộc chiến giành lại bụi tre lồ ô

Tiăng lừa lúc Khur, Lo cùng mọi người bắt cá; Tiăng tìm đến cây lồ ô nơi mình đã trồng từ xưa, dụ dỗ mẹ rùa mang theo bụi lồ ô đi theo mình về và hẹn mẹ rùa là sáng sớm mai sẽ quay lại đón. Tiăng quay lại với mọi người đánh cá để cùng mọi người trở về bon Khur, Lo. Khi mọi người ngủ say, Tiăng bẻ ngải thần khấn vái để ngải nhập vào người của bon Khur, Lo. Tiăng cùng với mọi người ra về mang theo cả mẹ rùa cùng bụi tre lồ ô.

Khi Khur, Lo phát hiện bụi tre lồ ô cùng mẹ rùa đã biến mất, họ lần theo dấu vết, lúc này mới vỡ lẽ rằng đã bị Tiăng lừa để lấy lại bụi tre lồ ô. Đoàn của bon Khur, Lo tức tối đi tìm và cãi nhau với người của bon Tiăng, lời qua tiếng lại họ xông vào đánh nhau. Cuộc chiến diễn ra quyết liệt, hai bên đều có sự giúp sức của thần linh. Khi bị thua Khur, Lo cầu cứu con sâu giúp sức đánh Tiăng nhưng cũng thất bại. Bon Tiăng đã thắng, con sâu đã chết; Khur, Lo bỏ chạy và từ bỏ ý định đòi lại bụi tre lồ ô.

Đoàn bon Tiăng cùng đoàn người chiến thắng trở về bon Tiăng, họ giết trâu mở rượu cần khoản đãi thần linh. Từ đó Tiăng càng trở nên giàu mạnh hơn.

22. Tiăng lấy gươm tỵ chém

Năm xuất bản: 2006, 800 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 9242 câu song ngữ Mơ Nông- Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Sử thi kể lại cuộc chiến giữa một bên là những người bon Tiăng con Rong và một bên là những người thuộc bon Ndu con Biăng.

Khi xưa lúc trái đất còn chưa có, Tiăng đầu thai vào bụng mẹ Srang ở trên trời. Mẹ Srang đã cúng hồn cho Tiăng một chiếc gươm *đao dao* (gươm tự chém) rất quý. Nhưng sau đó, Tiăng thấy buồn bỏ đi khắp vùng trời đất. Cuối cùng Tiăng đầu thai vào mẹ Rong làm con mẹ Rong, anh của Tang con Rong. Đến giờ nghĩ đến gươm *đao dao* Tiăng rất muốn đi lấy lại. Tiăng rủ các em Tang, Lêng, Yang, Yong, Kong bon Tiăng và con trai Mbong cùng đi lấy gươm *đao dao*.

Trước khi đi họ cúng các thần. Thần Lết, Mai con Jri bảo vệ bon Tiăng, thần Grông Giang phù hộ cho Yang....đều hăng hái đi theo. Khi qua hồ nước Ngau Trôk gần bon Ndu con Briăng thì gặp hai chị em Jông, Jang con Biăng là người có ma lai chuyên ăn thịt người. Hai chị em Jông, Jang lừa đoàn người Tiăng về để ăn thịt nhưng không được liền về báo các anh Ndu, Yang, Ting, Mbong, Keng, Tung, Sung con Biăng đi đánh đoàn Tiăng. Họ phục sẵn chờ đoàn người của Tiăng con Rong quay về.

Đoàn của Tiăng con Rong đến bon anh Sung, Trang con mẹ Srang. Tiăng ngỏ ý xin lại chiếc gươm *đao dao* và được anh em Sung, Trang cho phép mang về. Trên đường về, đoàn họ lọt vào nơi phục kích của Ndu con Biăng (câu 7008-7037). Cuộc chiến khốc liệt nổ ra kéo dài đến mười ngày. Cuối cùng bon Tiăng thắng, phe Ndu con Biăng thua trận.

Đoàn người chiến thắng về đến bon mình cùng chiếc gươm *đao dao* đã góp phần đánh thắng kẻ thù. Họ mở hội đâm trâu, làm lễ hội tung bưng, mọi người cúng thần linh đã phù hộ cho họ trong chuyến đi và cùng nhau ăn uống vui vẻ, nghe Tiăng kể chuyện về gia phả.

23. Ting, Rung chết (Hai quyển)

Năm xuất bản: 2006, 2906 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm “Ting, Rung chết” do Điều Kâu phiên âm và dịch sang tiếng Việt dưới dạng thơ 7 đến 10 chữ, gồm 35450 câu.

Nội dung: Tác phẩm kể về cái chết của Ting, Rung bon Tiăng và cuộc chiến tranh giữa phe Tiăng con Rong với phe Rôch, Rông con Briăng.

Bon Tiăng mang rượu giết trâu mừng Ndu con Bung đến thăm và đem chiêng *Bu*, chiêng *Yau* ra đánh nhưng không cúng thần chiêng, khiến thần Krong, Dong (hiện thân của hồn chiêng) buồn giận. Bing con Lông nằm mơ thấy được

thần chiêng cho cái khung dệt làm bằng gỗ cây pêng, cây rnhông, nhưng khi tỉnh lại thì không thấy, Bing buồn bã không chịu ăn uống, Yang thương vợ nên đi hỏi anh Tiăng để chặt cây pêng, cây rnhông về làm khung dệt cho vợ.

Yang rủ Yong, Kong con Ting, Lêng con Rung, Mbong con Tiăng và nhiều người khác đi chặt cây. Đoàn người thay nhau chặt cây nhưng không đứt (câu 7207-7210), cuối cùng Lêng con Rung và Kong con Ting chặt đứt được cây; cây đổ đập vào bon thần Ting, Mbong con Unh, Kong, Yang con Bêh. Các thần tức giận đi nhờ Rôch, Rông con Briăng đi đánh bon Tiăng để trả thù.

Thần Bing, Jong con Bêh thổi ngải khiến cho Rôch, Rông con Briăng đi cột hồn Lêng, Yang con Rung, hồn Mbong con Tiăng ở trên trời. Lúc đó, Sung, Yang con Trôk đang cho đàn trâu ăn; Rôch, Rông bắt kéo hai con trâu mang hồn Ting và hồn Rung xuống trần gian.

Anh em Rôch, Rông đến bon Tiăng để nhờ Yang làm cây nêu, cột hai con trâu mang hồn Ting, Rung vào cọc nêu và đâm chết. Khi đó Ting, Rung sau khi trúng ngải của Rôch, Rông thì cưỡi voi đi xuống vùng Srai lấy muối ăn. Đi dọc theo bờ sông Rlai thấy vườn bưởi Ting vào hái trộm quả bị ông chủ vườn ném quả măng (quả độc) vào người. Ting bị mang bệnh, về tới nhà thì Ting, Rung không biết gì nữa. Ting, Rung chết.

Lêng dẫn Kong con Ting, Yang con Rung, Mbong con Tiăng và Yui con Kam đi đánh Rôch, Rông để trả thù. Nữ thần Lêt, Mai, Deh, Dai con Jri đi cùng để trợ giúp, đến nơi hai bên đánh nhau dữ dội, phe Tiăng thắng trận quay trở về bon làng mình.

Rôch, Rông đánh beng báo tin nguy cấp nhờ các thần giúp hai bên lại tiếp tục đánh nhau, cuối cùng những người phe Rôch, Rông bị thua trận. Đoàn Lêng kéo nhau trở về bon làng Tiăng con Rong. Yang con Rung thổi tù và báo tin thắng trận. Bon làng giết trâu, mang rượu tạ ơn thần linh và cùng nhau uống rượu mừng thắng trận.

24. Trâu bon Tiăng chạy đến bon Krong, Lơng con Jiăng

Năm xuất bản: 2006, 575 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm được nghệ nhân Điều Kâu dịch sang tiếng Việt dưới dạng thơ 7 chữ gồm 6450 câu.

Nội dung: Tác phẩm kể về thế giới của bon làng Mơ Nông, một thế giới

thực song ở đó luôn có sự hiện diện của các thần linh trong một thế giới tưởng tượng. Mở đầu tác phẩm là một bon Tiăng con Rong đã được giới thiệu như một trong những bon làng trù phú, giàu có của người Mơ Nông với người đứng đầu hùng mạnh là Tiăng, Tang, Lêng, Yang....Cuộc sống thường nhật của họ no đủ, dồi dào bởi những cuộc rượu vui có thể sánh với lễ đâm trâu. Của cải của họ là các bộ chiêng, ché quý như chiêng *yau*, ché *rlung*, công *gle*, là những đàn trâu đực to khoẻ như trâu dăm dang, dăm dup, dăm dung, dăm bri, như trâu mẹ griăng. Những bon làng đó giàu có được là do các vị thần bảo hộ. Các vị thần linh luôn theo sát và dẫn dắt mọi hành động của bon làng, người dân không được phép làm phật ý các thần.

Tiăng con Rong, Tang con Rong, Ndu con Bung, Dong con Phang, Yong, Yang, Lêng, Kong, Mbong vui uống rượu, đem công chiêng ra đánh. Tiếng công chiêng đến tai các thần Lêt, Mai là những thần bảo hộ bon Tiăng, bon Tiăng uống rượu không mời các thần, làm cho các thần nổi giận. Hai thần quyết định đánh bùa ngải trâu đực quý làm cho bon Tiăng từ giàu trở nên nghèo.

Khi chị em Bing, Kông, Djăn đánh trâu đi ăn cỏ. Thần ngải Vah, Vãnh theo lệnh thần Lêt nhập vào trâu mẹ griăng, trâu dăm dang, dăm dung, dăm bri khiến cho cả đàn trâu sợ hãi chạy về hướng nam. Đàn trâu chạy qua nhiều bon làng cuối cùng chạy đến bon của Krong con Jiăng, Long con Jiăng. Tại đây, anh em con Jiăng nhận ra ba chị em Bing, đưa về bon và dùng ngải khiến chị em Bing quên hết mọi chuyện ở lại làm vợ họ. Sau đó Krong bẻ ngải thần khấn cho đàn trâu nhớ ra và chạy về bon Tiăng.

Tiăng dẫn đầu đoàn người đi đánh bon Krong con Jiăng giải cứu được chị em Bing, Kông, Djăn. Hai bên đánh nhau anh em Krong thua chạy. Tiăng rút quân về nhưng Mbong nóng tính lấy lửa đốt nhà Krong. Tức giận Krong dẫn đàn em đuổi theo quân Tiăng, Mbong. Cuộc chiến diễn ra quyết liệt. Cuối cùng đoàn quân Krong, Long bị lọt hết vào đơm đá. Cuộc chiến kết thúc, quân bon Tiăng chiến thắng, về bon mở tiệc ăn mừng, làm lễ cúng tế cảm ơn các thần đã giúp họ chiến thắng, đòi lại được những người phụ nữ của bon mình.

25. Yang bán Bing con Lông

Năm xuất bản: 2006, 671 trang

Khổ: 16x24cm

Tác phẩm gồm 7677 câu song ngữ Mơ Nông- Việt, được dịch dưới dạng thơ từ 7 đến 10 chữ.

Nội dung: Yang con Rung đến bon Drôn và phải lòng Jrah con gái của Bring. Yang về nhà, rủ vợ là Bing con Lông đi xuống bon của Gut, Gur. Yang lừa bán Bing cho Gut, Gur đổi lấy con trâu và những của cải khác mang đến bon Drôn làm lễ cưới Jarh con Bring.

Sau khi bị bán, Bing con Lông phải làm đầy tớ ở bon Gut, Gur một thời gian dài. Ting con Prăk đi qua bon này gặp Bing ở đó. Ting con Prăk chuộc Bing về, cưới làm vợ. Cưới xong, Ting dẫn vợ Bing về thăm Tiăng con Rong. Tiăng và Yang là anh em con dì, con già. Tiăng mừng rượi. Yang cũng về uống rượi thì thấy Bing vợ mình nay thành vợ Ting, Yang tức giận đánh

Ting cướp lại Bing rồi chạy về bon Bring, Brang.

Ting con Prăk bị Yang cướp mất Bing. Sau khi trách móc Tiăng rồi vội vã ra về tập hợp anh em đi đánh bon Tiăng cướp Djăn, Dje, Kông, Glong, Jrah, Jrai, Môi, Mai để trả thù. Cuộc chiến tranh giành phụ nữ diễn ra ác liệt (câu 7220-7269). Cả hai bên đều có thần linh giúp đỡ. Nhờ thần Ting con Jri mạnh thế hơn, bon Tiăng thắng trận. Cuối cùng, Yang phải bỏ vợ Jrah để quay về với vợ cũ là Bing con Lông. Tiăng phải đền của cải cho Ting con Prăk, và cho Jrah con Bring vì lỗi lầm của Yang.

26. Yong, Yang lấy ông bạc tượng người

Năm xuất bản: 2005, 1092 trang

Khô: 16x24cm

Tác phẩm gồm 12751 câu song ngữ Mơ Nông - Việt, được dịch dưới dạng thơ 7 chữ.

Nội dung: Kể về việc Yong, Yang - hai nhân vật anh hùng của bon Tiăng đi lấy lại ông bạc có hình người mà Tiăng đã bỏ lại ở bon Plur khi Tiăng đầu thai vào bụng mẹ Plur.

Mở đầu là cảnh thù phú của bon Tiăng. Sự giàu có của bon Tiăng vang khắp nơi. Người bon Tiăng cũng rất nổi tiếng đàn ông ai nấy đều khoẻ mạnh và gan dạ, phụ nữ ai cũng xinh đẹp khéo léo. Trong đó nổi bật nhất là Tiăng con mẹ Rong, Lêng và Yang con mẹ Dum, Yong và Kong con mẹ Brah cũng giỏi giang. Yong, Yang khi nghe Tiăng nói bon thật sự giàu mạnh khi lấy được ông bạc tượng người. Điều đó đã thôi thúc Yong, Yang một khát vọng đi lấy ông bạc tượng người để mang sự giàu sang về cho bon làng mình.

Yong, Yang quyết đi lấy ông bạc tượng người. Họ trải qua nhiều khó khăn để đến bon Plur, theo họ còn có sự trợ giúp của các thần Lêt, Mai. Khi Yang hỏi

về ông bạc tượng người thì Ting con mẹ Plur và Mbong con mẹ Plâng nói không biết. Yong, Yang đã nghĩ cách tìm và lấy được ông bạc tượng người.

Ting con Plur và Mbong con Plâng phát hiện việc mất ông bạc, mất vũ khí và của cải đã quyết tâm đi đoạt lại ông bạc từ tay Yong, Yang. Hai bên gặp nhau tại gốc cây đa, xung đột giải quyết bằng trận đánh. Trận đánh không cân sức (8 người anh hùng do Ting, Mbong dẫn đầu đánh với hai người Yong, Yang). Yong, Yang thua cuộc và chết.

Thần Lê, Mai bọc Yong, Yang vào vạt áo và đi về phía bắc; để Yong, Yang ở cửa bon của Yui và Sai con Rjai Jâng Trôk. Yui, Srai lấy ngải làm cho Yong, Yang sống lại và giúp đi đánh Ting, Mbong. Trận đánh thứ hai diễn ra, trận đánh này ác liệt hơn trận trước vì đây là trận đánh mà thần, người đều cân sức. Cuối cùng phe Plur đuối sức, trận đánh kết thúc. Yong, Yang khẩn bùa ngải cầu cho Ting, Mbong quên hận thù, lo làm ăn.

Đoàn quân thắng trận cùng với thần của mình về nhà giết trâu tạ ơn thần và mở tiệc ăn mừng chiến thắng. Yong, Yang thắng cuộc với ước nguyện hoà bình cho tất cả mọi người. Yong, Yang được Tiăng giao cho giữ ông bạc tượng người.